

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Aylık Fikir Mecmuası

Yıl: 1, Sayı: 2

Sahibi ve Müdürü: H. Nihâl

15 Haziran 1931

Gençlik ve Mefkûre

Bundan beş yıl önce idi. Bütün yaşlı insanlar ve bütün dünkü nesiller adeta hep bir ağızdan dile gelmişler, gençlikten şikâyete başlamışlardı. Bir heykel sükûneti ve sessizliği ile karşıladığımız bir sürü hücumlarda bulunuyorlar ve nasihat dolu konferanslar veriyorlardı. Bilmeyiz ne oldu? Bu büyük davalı ve büyük tavırlı insanlar artık sustular. Her biri bir derde veya keyfe daldı. Daha mühim işlerle uğraşmaya başladılar; anlaşılın ateşli hitaplarla haykırdıkları gençliğe nasihat etmekten vazgeçtiler.

Hiç unutmuyoruz ve unutmayacağız...

Merhum "Hayat" mecmuası yeni çıkmaya başlamıştı. Daha ilk musahabelerini yazan muhterem bir sabık müderris bize İtalyan gençliğinin idealizmini örnek olarak gösteriyordu. Bu, dünkü nesilden olan zat, şüphesiz duygusunda samimi idi. Fakat nedense bizim, harikalar yaratan bir milletin çocuğu olduğumuzu unutuyor, bizim büyük birer fedakârlık örneği olan şehit ağalarımızı unutuyor, sessiz ve adsız halk kahramanlarımızın delik deşik olmuş göğüslerini ve vatan için bol bol dökülen kanlarını unutuyordu. Bize asil ve yüce örnek olacak kahramanlar onlardı. Bize destanlar dolduracak büyük örnekleri göstermesini unutarak, İzonzodan kaçan ve o sıralarda Anadolumuz için hülyalar kuran İtalyan gençliğini örnek yapmak

istiyordu. İtalyan devletinin başındaki adam kendi milletinin ve gençliğinin ruhunda ve imanındaki zaafı yakından görerek onlara karşı tedbirler alır ve maneviyat aşları yaparken, bizim büyüklerimizin bu yufka yürekli gençliği örnek göstermesi ne kadar acı idi. Her hayat gibi Hayat mecmuası da öldü. Bize mefkûre telkin eden bu mecmuada mefkûreden başka her şey vardı. Fakat bugün yine biz onu hayırla ve hürmetle yad ediyor ve Allah rahmet eylesin diyoruz.

Yine o sıralarda ve yine o mecmuada idi. Merhum Gök Alpin boş ve ıssız bıraktığı kürsüye tırmanan bir Fransız lise hocası, Türk gençliğine mefkûreden ve mefkûrecilikten bahsediyordu. Sessiz ve yaygarasız sükûnetin kuvvetini göremeyen, bizi bizden çok sever görünen bu yabancıнын yaveli nasihatlerine de gülümsemiştik. Türk yavrusu bu kadar duygusuz, bu kadar görgüsüz ve bu kadar kimsesiz mi idi?

Bize yüksek duyguları ve yalnız bizim milletimize mahsus olan mefkûre uğrunda ölmek aşkını öğretecek insanlar Fransızlar mı idi. O Fransızlar ki, beşeri hukukta müsavâtı ilan ettikleri günden itibaren istilaya başlamışlar ve daha dün demokrat ve sosyalist Fransa namına Suriye'deki mirasımıza

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 2

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 2

Yakın tarih ve geçen kanlı sahneler bize en büyük birer derstir. Herkese gönül verir, herkesle sevişir ve herkesin sözünü dinleyebiliriz. Fakat bu herkes hudutlarımızda bekleyen ve kara gözlerimize âşık olmuş görünen milletlerin adamlarından biri olmamak şartıyla. Bu genç müderris de telkinlerini kâfi gördü veya körlüğümüze kani oldu ki, nedense artık sustu. Şu Türkçe atalar sözünü şimdi bile ona hatırlatabiliriz: Yaranı yabana sardırma. Ve mutlak nasihat vermek ve telkin yapmak isterse Suriye'deki zavallı Arap yavruları bunlara bizden çok muhtaçtır. Bunları onlara duyurmak ve onları yükseltmek ne kadar büyük bir insanlıktır.

Yine o sıralarda idi İzmir'de yeni bir mecmua çıkmaya başlamıştı. Bu mevkutenin baş sayfasını dolduran bir lise müdürü, bizi yani bugünün: gençliğini mefkûresizlikle itham ediyordu. Hayret ediyorduk, bu samimi ve ateşli insanlar neden bu kadar geç kalmışlar? Yangından sonra gelen itfaiye gibi gösterişe dalmışlardı. Bu kadar mefkûreci ve bu kadar ateşli bir nesil nasıl ol-muş da Abdülhamit'in istibdadı ile zehirlenmiş bir vatan havasını teneffüse razı olmuş ve nasıl olmuş da on yıl içinde büyük bir Türk imparatorluğunun yıkılmasına göz yummuştu? Genç yaşlarında kendilerinde mevcut olmayan şeyi bizde de yok zannediyorlardı.

Yine o yıllar içinde idi. Senelerden beri insanıyet aşkı ile tutuşan ihtiyar bir doktorumuz, "Harp ve sözde iyilikleri" adlı bir ki-tap neşretmişti. Bilmeyerek bize en büyük fenalığı yapıyor, samimiyetine kurban oluyor, bizi yeryüzünde tutan en büyük mesnedimizden yani harptan soğutmaya ve savaş kabiliyetimizi düşürmeğe uğraşıyordu. Evet, bize böyle kitaplar da lazımdı. Biz böyle kitapları da okumalıyız. Fakat ancak İngiliz imparatorluğu yıkılmalı, üzerinden iki yüzyıl geçmeli; yeni bir emperyalist doğmazsa o vakit

okumalı ve bu çeşit kitaplardaki tatlı seraplara ve pembe renkli hüyalara dalmalıyız. Bakınız ne zavallı gençlerdik. Kafamızda bir şey mevcut olmadığına inananlar bulunduğu gibi, böyle abur cubur doldurmak isteyenler de çıkıyordu.

Nihayet, bizi çok düşünen bir edibimiz vardır. Rahmeti yazdığı için, biz ona rahmet okuruz. Fakat o bizi hiç sevmez. Büyük harp senelerinde tam bir fizyolojik sefalet içinde süpürge tohumu yiyen ve kuru bakla ile beslenen bizim neslimize düşmandır. Kısa boyuna rağmen, başı yüksek dağlar gibi dumanlı ve rüzgârlıdır. Aklına estikçe bize çatar, Onunla da kalmaz Türk tarihinin "ziyneti" olan İstanbul'a küfreder. Hatta o kadar büyük ve şehadetnamesiz bir ruh hastalıkları mütehassısıdır ki, dejenere bir nesil olduğumuza bile çoktan hükmetmiştir. Bereket versin ki biz onun bunları ciddi olarak söyleyeceğine inanmaz ve gülümseriz ve biliriz ki herkes ihtisası haricine çıkınca sudan çıkmış balıklara benzer. Çırpınır, çırpınır ölür, yalnız hatırlatmak isteriz ki gazete sütunlarındaki makalelerle halka telkin yapılsa da gençliğe mürşitlik olmaz.

Beş yıldan beri, bu belli başlıları ve bunlardan sonra birçokları, gençlikten ümidi kesilmiş görünen insanlar acaba haklı mıdır? Bunu zaman ispat edecek ve bilhassa sağ kalmalarını dileriz, ihtiyarlıklarında çok şey göreceklerdir. Her şeyi bir tarafa bırakarak onlara yalnız şu kadar söylemek isteriz ki: gençliği kafasızlık ve mefkûresizlikle itham etmelerinin bir zararı olmuş ve bazı gençler daha çocukken bazı şeyler duymak, öğrenmek ve gaye edinmek hevesine kapılmışlar, ayaklarına ve kulaklarının dibine kadar gelen propagandaları bir şey sanmışlardır. Bir fikre kulluğun ve mefkûreciliğin herkes tarafından tavsiye edilen bir yeni moda olduğunu gören bazı gençler, daha mektep sıralarında iken kızıl seraplı rüyalara dalmışlardı; zamanı ve sırası gelince bu yeni modanın tarihçesine de bir kuş bakışı ile göz gezdireceğiz. Bugün yalnız şu kadar söyleyelim

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 2

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 3

bu ihtiyaçların tedavisi için tam bir iman, tam bir kültür ve tam bir teknik ile çalışmaya and içmiş ve umumi harpte yetişmiş bir nesil vardır. Bu nesil icap ettiği zaman, bu uğurda kanını dökmekten de çekinme-

yecektir. Kafamızda ve kalbimizde bir şey olmadığını ve olamayacağını zannedenler müsterih olsunlar. Henüz Namık Kemal unutulmamış ve Gök Alp'in kemikleri çürümemiştir.

Boz Kurt

Türk Destanının Tasnifi II

Umumiyetle Türklerde destan devri yani hayata destanı devirlerde yaşayan milletlerin gözüyle bakmak ve muasır büyük hadiseleri destan şekline çevirerek yaşatmak zamanı, tabiidir ki geçmiştir. Başka milletler gibi Türk milleti de asri içtimâî ve siyasî umdelere tapmaktadır.

Bütün cihanın efkâr-ı umumiyesinde ise iktisadî ve içtimâî umdeler artık tamamıyla hâkim olmuştur. Bugün dünyada akıl ve mantığı bütün sınıfların ve zümrelerin hürriyetini hâkim bulundurmak isteyen "demokrasi" ile amele sınıfı namına yapılan terörlü bütün diğer sınıfları imha ederek sınıf diktatörlüğü yerleştirmek ve bütün insanların iktisadî ve içtimâî hayatını bu sınıfın (zümrenin) kurduğu veya kuracağı disipline ateş ve demirle icbar etmek isteyen "komünizm," mücadele halindedir.

Komünizm tehlikesine karşı mücadelede demokrasinin zayıflığını bahane edinerek meydana atılan "Faşizm" in alacağı yol karanlık ve şüphelidir. Cihanşümül bir şekil almak için bugün daha' çok demokrasi sistemine düşman kesilen ve onu ezmek için müstakbel bîaman düşmanı komünizmle ittifaka hazır olduğunu gösteren Faşizm mektebi müthiş ihtiras ve müfrit şovenizmden mülhem olmaktadır. Fakat bu hareket de millî değildir. Bu da bir "İnternasyonal" şovenizm'dir.

O Avrupa'da sanayiî inkişaf ve buhranları esasında zahir edeceği muhakkak olan çarpışmaları daha fazla alevlendirecek ve güçleştirecektir. Onun ileriki rolü yalnız budur.

Üç cereyanı temsil eden Briand, Stalin ve Musolini gibi tipler zahiren millî görünmekle beraber şüphesiz internasyonal kuvvetler ve zümrelere istinat etmektedir. Bir millî destan kahramanı "Demâvend" tepesine çıkıp ta milletine "ben bugün atımı nallattım; üzerinde seğırtip kılıcımı kanla lâl yapacağım" [1] dediği zaman o milletin. Bütün efradı, sınıfları, aristokrasisi ve proleteryası ona taparak heyecanla "evet" sen cihan kahramanısın ve biz de köleleriniziz Sana inanıyoruz; hayatımız sana merbuttur." [2] diye bir ağızdan bağırarak zamanı Avrupa için geçmişse bizim için de geçmiştir. Bizde de zamanın kahramanları, medeniyet âleminde hâkim içtimâî umdelerden birinin müntesibi bulunmak lüzumunu duyuyorlar. Fakat Avrupa'da sınıflar çok uzun sürecek olan mücadelelerine tutuşurlarsa, kim bilir belki "eski millî destanlar" Türk ve Çin gibi milletlerin ' işine yarayabilir.

Bugünkü ahval ve şerait eski Türk

[1] Firdevsî'nin Şehnamesinden.

[2] Aynı eserden.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 2

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 4

destanlarını tasnif etmeğe ve bunları millî terbiyeye esas edinmeğe birçok cihetten müsaittir. Fakat müsait olmayan bazı enfûsî cihetleri de vardır. Onun en mühimi de millî benliğimizi, mazimizi anlayış hususunda bir istikrarın daha husule gelmemiş olmasıdır. Biz biliyoruz ki Homer, Firdevsî, Lönnort eserlerini tertip ettikleri zaman Yunan, İran, Fin milletlerinin mazileri hakkında, doğru veya yanlış olmakla beraber, bütün millet efradının inandığı bir tasavvur, taslak vardı, hele İranlıların tarihi yalnız kendileri için değil diğer komşu milletler, meselâ Araplar ve Türkler için bile hatları malûm ve muayyen bir manzume şeklini almıştı. O tarihin esas hatları Tabari, Sa'âlebî, Hamze'î İsfahani, Deyneverî, Kuteybe, Firdevsî, El-Bîrûnî ile Moğol zamanındaki Türk ve İranlı müverrihler ve Neva: gibiler için hep birdi. Evet bütün Asya'ya hâkim bulunup bütün şark melleleri bize benzemeğe çalıştıkları bir devirde, yani başkaları için moda olduğumuz zamanlarda bizde de tessüs etmiş bir millî tarih taslağı vardı. O Türk tarihi Oğuz Handan başlıyor, doğru Çingiz'e ve oğullarına ve sonra Aksak Temür'e geliyordu. Reşîdüddîn, Hafız Ebru, Uluğ Bey, Mîrhond, Hondmîr, Şeref eddîn Yezdî, Nasrullâhi, Muhammed ibn Velî, Ebûlgazi gibi müelliflerin kabul ettikleri bu taslak Şems-i Gâşanî'nin yazma destanına esas olmuş ve halk içindeki Şifahî destanlara da tevafuk etmiştir.

Benim küçük kütüphanemde "Türklerde millî tarih telekkisi" dosyası vardır. Türklerde millî tarih yazan yahut o yolda düşünen fikir sistemlerini toplamaya çalışıyorum. Bugüne kadar topladığım mevat pek de memnuniyet verici değildir. Hatta bu evraka bakılırsa milletimizin edebiyatını, fikrî hayatını yaşatan münevverlerin arasında milletin mazisi hakkında tebellür etmiş bir fikir yoktur denilebilir.

Milletimizin münevverine mazisini oldukça muntazam bir şekil vererek anlatmak yolunda hizmeti dokunan bir zat Fransız Yahudisi Leon Cahun'dur. Gerek "Asya tarihine methal" inde ve gerek Lav isse ve Rambaud tarihindeki hülâsasında bu zat Türkleri medenî teşebbüsten mahrum bilmekle beraber kahraman gösterdiğinden fikirleri herkesin hoşuna gitmiştir. Türkçe tercümesiyle garp Türklerinden Necibasım Bey meşgul olduğu gibî, Ufa'da da aslen şimalî Kafkasya Türklerinden olan Ceneral Şeyh Alinin kızı Meryem ve oğlu Davut meşgul olmuşlardır. Ve el yazısı halinde birçok adamlar tarafından okunmuşur. Leon Cahun'un eserinden ilham alan münevverlerden Ziya Göalp muhtelif ilk makalelerinde, Akçura oğlu Yusuf Çingiz tarihine ait Türk Yurdu mecmuasında neşrettiği konfranslarında, şimdiki Londra sefiri Ferit Bey umumî Türk ideolojisine ait, müstear atla neşrettiği risalede ve daha diğer birçok zevat oldukça doğru bir nazar telkini yolunda çalışmışlardır. Fakat bu nazar da taamüm edip yerleşmemiştir. Hatta Leon Cahun'ü Türklere ilk tanıtan Necibasım bey sonradan tamamen başka fikirler söylemiştir. Meselâ Türk Yurdu mecmuasında (1340 sayı 2) "Anadolu'da Türk satvetini kıran Moğollar'dır. Moğol istilâsı Anadolu'yu maddeten ve manen geri götürdü. Türkler hâlâ âli Cengiz oyununu unutmamışlardır. Yıldırım Bayazıt Anadolu'nun birliği lüzumunu anladı. Demireng çıkmasaydı Anadolu birliği ve İstanbul fethi yarım asır evvel olacaktı" diyor. Keza yine aynı yıl Türk yurdu mecmuasında (sayı 4-5) Sadri Maksudi Bey diyor ki: "Temür Kıpçak Türklerini, Toktamış'ı ve Türkiye sultanı Bayazıt'ı mağlûp etti; Türklük bundan pek çok kaybetti. Temür'ün galebeleri Türklük için bir tahribat oldu. Kıpçak Türkleri'ni istiklâline mezar hazırlayan Temür olduğu gibi küçük Asya Türklerini de tehlikeye düşüren bu Türk'tü".

Acaba Osmanlılar elli yıl önce yürü-

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 2

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 5

yüp, Avrupa'nın o zamanki uzun harplerle meşgul olmasından istifade ederek, hatta bütün Avrupa'yı fethetseler ne kazanırlardı. Rönesans yine olurdu. Böyle istilâlar Ba-yazıt'tan birkaç asır önce birkaç defa yapılmıştı, onlardan birşey kazanmamış, kaybetmiştik. Vaktiyle Hun ve Avarların, Peçeneklerin hareketlerinde olduğu gibi Bayazıt da muvaffak olup Atilânın alamadığı Paris'i fethetse bile oraya götürdüğü Türkler merkezî Avrupa kavimleri arasında kaybolup giderdi. Rusların kuvvetlenmesi Temür'den değil, Avrupa deniz ticaretinin şarkî Avrupa'ya istilâsından, Novgorot ve Moskova gibi Rus şehirlerinin ticaret merkezleri halini almasından ileri gelmiştir. Mademki Türkçülük dava ediliyor, ne için Çin hududundan Akdeniz'e, Pişaver'den Moskova'ya kadar bütün Türk Elleri birleştiren Temür için değil de Temür'ün istihlâf ettiği İlhanlı devletinin vilâyetlerine (Sivas ve Malatya'ya) tecavüz eden bir Anadolu Beyi için ağlanıyor? niçin Bayazıt, Anadolu'nun o zaman Temüre iltica ve iltihak eden diğer beyliklerine tercih ediliyor? Temür ve oğulları garbı Türkistan'ı Kıpçak'tan ve diğer yerlerden getirdikleri Türkler'le iskân ettiler. Yalnız Semerkant'la Cızah arasında 49-000 kilometre yeri İskân edip Türkleri zira-ata alıştırıldılar. O güne kadar Farişî konuşan garbî Türkistan şehirlerini Türkleştirdiler. Güzel Türk mimarisini semalara çıkardılar. Türk edebiyatını yükselttiler. Türk mimarîsi ve minyatürcülüğü İstanbul'dan başlayıp bütün Asya İslâm âlemi için numune oldu. Bunlar mademki Türkçüdürlük, niçin bu zatın Sivas'ta boğdurduğu 4000 Ermeni için matem tutuyorlar(1) ve neden Osmanlı vakanüvislerinin ve saray dalkavuklarının ahiren neşrettikleri "Ali Cengiz oyunu"na ve Timurlenk'le alay eden anekdotlarına kıymet veriyorlar? Niçin Anadolu'da ve bilhassa Azerbaycan'da Çingiz ve Temür'ün yaşayan anelerine ehemmiyet verilmiyor?

Türk destanı yaşadığı zaman Türklerin kafasında yerleşmiş olan millî tarih man-

zumesini kıran Suriye ve Mısır ülemesidir, Fatih devrinde bile Çağatay medeniyeti âşığı olan Osmanlıları yoldan çıkaran hattâ Kazan Türklerine bile tesir eden onlardır. Çingizi "cehennemi", Temürü "fâsık hatta kâfir" diye Türk tarihinden sümek isteyen Kazanlı müverrih "Şahabeddin Mercanî" halk içinde yaşayan Çingiz ve Temür des-tanlarına isyan ediyor, ve bunlara istinat edip tarih yazanları tel'in ediyor. Ona göre "Temür" "kesmek ve kırmaktan, zulüm ve gadirden başka bir şey bilmeyen hunhar, zalim ve fasiktir. O Padişahı İslâm olan Bayazıt'ı mağlup etti. Onun hiç bir amelinde kâr-ı hayrı yok. Bütün hayatını sefk-i de-ma', garetî emvali nâs, ihlâk-i hars ve nesil île geçirmiş ve kendi fisku fücürünü kâ-seleyle methettirmiştir. Bu sözlere inanmayanlar Bedreddin al Aynî, Şeyh Şahabeddîn İbn Haşer al "Askânî, Şemseddîn Secavî, ve İbn Şalına emsali huffaz ve ulemayı nizam ı Hameyn ve Mısır ve Şam ve Rum ve Irak tesanif-i muteberlerinden görsünler, buna da kanaat etmezlerse Ah-med İbn Arabşahın kitabını mütalâa etsinler". "Hafızuddin bezzazı Timur-i a'rcîn küfrüne fetva vermiştir."

Türklerin millî tarih telekkisini ve millî destanını kıranlardan biri de Safevîlerdir. Bunlardan Türk destanı yerine Türkler arasına Şi'a ve İran destanını sokmuşlar, Çengizilere düşman olduklarından onlara ait menkıbelere karşı (meselâ Horasan'da) ilânı harp etmişlerdir. Neticede İran Türklerinde millî Türk tarihi telekkisi namına bir şey kalmamış denilebilir.

(1) Mehmet Ata Bey, Hammer tarihi tercümesinde (c. 2. s. 44) Sivas'ta öldürülen Ermeniler hakkında bu dört bin Ermeninin Sivası ehl-i islâm ile birlikte müdafaaları bu milletin daha o zaman muhabbet ve vazife-i vataniye hissinde iştirak İtrini isbat eder" diyor ve bunu "ittihad-ı Osmanîyenin kemal-i husulü için bir vesika-i cedide add" ediyor, Bu müellife göre Sivas'ın nüfusunun az olması da o Temür katli-aminin halbuki katli-âm filân burada kat'iyyen vaki olmuş değildir) neticesi imiş.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 2

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 6

Türk destanının bel kemiği Oğuz ve Moğol aneleridir. Yaşayan destanın en kuvvetlisi ve zengini Moğollar devrine aittir. Moğollara, Çingiz, Temür, Toktamış ve Bayazıda karşı noktayı nazarları, eski Türk destan telakkilerine göre doğrulmadıkça millî destan enkazını umumî Türk mikyasında tasnif müşkül olacaktır. Yalnız bu mu? Destanlardaki bazı tafsilât, tarih-

lerini bugün Avrupa ve Çin menbalarından öğrenmekte olduğumuz Hım, Gök-Türk ve Karahanlılara aittir. Halbuki bunlar bizim kafalarımızda daha muntazam bir silsile halinde yerleşmemiştir. Maamafi ben, destanın bugün kabil olan tasnif şekilleri hakkında mutalealarda bulunmanın zamanı olduğunu zannediyorum.

Prof. Ahmet-Zeki Valîdî

Yazan:

Özbek Musikisi

Türkçe'ye çeviren:

Viktor Belayef

Abdülkadir

"M. Viktor Belayef" orta Asya Türk musikileri hakkındaki neşriyatını göndermekte devam lütfünde bulunduğu için, tercümelerini bildirmekte isticâl ediyoruz. "Türk yurdu" nun Mart ve Eylül 1930 nushalarında çıkan iki makalesi malûmdur. Türkiyat Enstitüsü asis tanlarından Abdülkadir B. tarafından Rusçadan tercüme edilen atideki makale, "Sovyetler Teatr" [No.7, 1930 Moskva] mecmuasında çıkmıştır.

Kösemihal zade
Mahmut Ragıp

Bugünkü Özbekistan, orta devir büyük şark medeniyetinin inkişaf bulduğu sahayı tutmaktadır. Merkezi Hıyva (eski harzem), Buhara ve Semerkant idi. İlk yüksek islâm medreseleri bu medeniyet sahasında meydana gelmiş ve İbn Sînâ (930- 1037), Farâbî ve diğer birçok islâm uleması bu hittadan çıkmışlardır. Alelûmum fikrî hayatın inkişafı sırasında musiîki san'atı da yükselmişti. Bu ilerlemiş san'atın izleri, bugünkü Özbekistan'da yalnız ağızdan ağza intikal suretiyle değil, birçok mecmualarda "Harzem notası" denilen nota ile vazih olarak da saklı kal"mıştır. Harzem notası, orta Asya musikisinin müdekkiki meşhur V. A.

Uspenski tarafından 1923'te keşfolunarak halledilmiş ve okunmuştur.

Harzem notasyonu bir nevi hususî aletî tabulatura, yani ameli nota yazısıdır, muhterî tarafından, klâsik Özbek musikisinin "Şeş makam" denilen, büyük, altı adet ve aletî - savtî (suite) lerini tespit maksadı ile meydana getirilmişti. "Şeşmakam"ın menşeî meselesi şimdiye kadar izah olunmamıştır. Mamafih, bazı emarelere göre, (ki, en başta, üç telli Özbek tanburasının ses dizisindeki "bitaraf tertsia" gelip Harzem notası buna göre icat olunmuştur) Özbek klasik musikisinin VIII'inci asırda Bağdat'ta meşhur halife Hârûn el'Reşîd sarayında kullanılan Arap-Acem musikisi ile aynı kökten geldiğini sanabiliriz. Hârûn Reşîd tarafından zindana atılan meşhur musiki nazariyatçısı acem Zalzal (vefatı 791), telli aletlere ilk defa "bitaraf tersiâ" ve "sekstâ fasılalarını (ki, büyük ve küçük tersiâ ve sikstalar meyanmdadırlar) idhal etmişti. Asıl "şeş makam" sistemine gelince, bunun nazari cihetten izahını, Azerbaycan'daki Urmiye'den neşet edip Bağdat'ta yaşayan XIII'üncü asırdan meşhur Safiyeddîn'in nazari eserlerinde aramalıdır.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 2

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 7

Orta devir orta Asya'sının en kıymetli musiki kültür abidesi sayılan "şeş makam" hakkında biraz izahat vermemiş faydalı olur. Yukarda kaydettiğimiz veçhile, bu e-ser, altı büyük "Suite" in heyeti mecmuasıdır. Bu sütünlerin her biri hususî melodi tarzına göre yazılmış olup, "şeş makam" adı bundan ileri gelir; farisî isimleri şunlardır: Büzürk, Rast, Neva, Irak-Dügâh ve Sigâh.. Klâsik Özbek musikisinin yalnız bu "şeş makam"a münhasır kaldığını sanırsak yanılırız, 1923 senesinde V. A. Uspenski tarafından eski Buhara'da tespit ve Buhara maarif vekâleti tarafından neşredilen "şeş makam" ile onun dallarını dikkatle tetkik neticesinde görüyoruz ki, "şeş makam" in tonalite sistemi, birçok Arap-Acem makamlarının karışmış bir mecmuasıdır; esas altı makamdan başka, Uşak, Bayat, Çargâh, Acem, Pençgâh, Hüseyinî, Azal, Muhayyer, Hara, Evç, Sabâ ve diğerleri de bu şeş makama nisbet edilmektedirler. Harzem rivayetinde ise, ayrıca Mahürân, Hicaz, ve Nevruz Hara mekamları da "şeş makam" dan sayılıyorlar. Bundan başka, Harzem rivayetine göre, "şeş makam" istilâhı da Buhara rivayetinden başkacadır. Özbek klasik musikisinin bu pek karışık ve mudil makamlar sistemini izah maddesi müdekkik için gayetle cazip bir iştir. Fakat hallolunabilmesi de bir o kadar güçtür. "Şeş makam"ın ritim sistemi de makam sistemi kadar karışıktır. Altı madam her biri kendine mahsus bir ritim formülü üzerine tasnif edilmiş bulunup bu formüller "usul" sistemini alır. Uspenski'nin tespit ettiği Buhara rivayetince, "usul"ler yirmi sekiz tanedir; bazılarının isimleri bu-gün unutulmuştur.

Özbek vurgu sazında (daire), usul, bir ritim çizgisinden başka bir şey değildir; asrı notada (1) ilâ (16) ölçülük yer tutar. Özbek musikisindeki usullerin miktarı hakikatta yalnız 28 tane olamazdı; netekim fazlaları vardır. Üç basit usulden müteşekkil mürekkep usuller de vardır. Meselâ, "Seh usul", Muhammes, Zerifşan ve Nimsakilgibi üç basit usulden mürekkeptir. Şark musikisinde umumiyetle olduğu gibi, Özbek musikisinde de, ritmik icatlara melodi icatlarından daha

az ehemmiyet verilmemektedir. Musikişinaslar, ekseriya, "usul" müelliflerinin hatıralarını melodi ve piyes müelliflerinin hatıraları yanında saklamaktadırlar.

Özbek musikisindeki şekil [forme] hususiyetlerine gelince: Bu da, mezkûr musikinin tek sesli [unisson] haline, ve melodisinin ritim fonu ile iktifa etmesine rağmen, çok zengin bir şekilde işlenmiştir. Buhara rivayeti olan "şeş makam"ın her makamında yirmiden otuz sekize kadar parça sayılıyor. Harzem rivayetinde ise daha çoktur. Bu kıtaların bazısı esas olup, bazılarında da lâhik kısım [episode] halinde rastgelinir.

"Şeş makam"ın bütün bu teşekkülâtı gösteriyor ki, devri [cyclique] haldeki mezkûr makam teşekkülü, Bab ve Hendel'in eserlerinde inkişaf kemalini bulan Avrupa (Sui-tes) lerinin aslı [Prototype'i] dir. Avrupa musiki kültürünün Arap-Acem musikisinin yükselmiş, bu sonuncuların ise eski Yunan musiki kültürünün inkişaf bulmuş safhafarından ibaret olduklarına "Şeş makam" meselesi yeni bir delil teşkil etmektedir [*]. Şark musikisine ve onun en eski kültürü olan Özbek klasik musikisine işte bu noktadan bakılacak olursa, musiki kültürünün mühim abidesi olan "şeş makam" tetkikatı-nın bizim için ne kadar meraklı bir mesele olduğu anlaşılır. Musiki tarihi noktasından ehemmiyeti pek büyüktür. Çünkü, şifahen nesilden nesile geçmek suretiyle Özbekistan'da saklı kalan "şeş makam"ın notaya alınmasıyla, eski arap ve acem musiki nazariyatçıların notaya tespit etmedikleri eserlerini ele geçirmiş olacağız.

İlim ve kültür tarihi noktainazarından ehemmiyeti anlaşılın "Özbek klasik musi-

(*) Bu hakikatisin ben de öteden beri yazıp son defa "Anadolu türküleri" ve = "Şarkî Anadolu türkü ve oyunları" atlı kitaplarımda da müdafaa etmeni üzerine bir hayli itirazlara uğradığım malûmdur. (Mahmut Ragıp).

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 2

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 8

kisi" son derecedeki muhafazakârlığı ile de temeyyüz ediyor. Birçok noktalar onu bu inkılâp asrından ayırmaktadır. Bu pek tabiidir de Çünkü, orta Asya müstebitlerinin saraylarında inkişaf bulmuş, eski dinî merasimle alâkasını ve kâinata karşı olan mistik nazarını kaybetmemiştir. Özbek (halk musikisi) ise, bu dinî ve tasavvufî hususiyetlerinden arîdir.

Halk musikisi de epeyce inkişaf kazanmış bir san'attir. Menşei itibarıyla göçebe hayatına varırsa da, tekâmülü, şark şehrinde olmuştur; halk musikisinde inkişafın evç merhalesini görmekteyiz. Nevilerinden biri Özbek "vokal lyrik" tarzıdır ki, orta Asya göçebe kültürü ile birçok rabitalarını görüyoruz.

İkinci merhalenin Özbek feodalite devri ile rabitası vardır. Bu devirde, karakteristik olarak, cengâverane (askerî) motifler, ve marşlara benzeyen melodiler inkişaf bulmuştur. Bu nevi melodilerden biri, ki N. N. Mironof'un mecmuasında "bozalandı" ismiyle bahsi geçer Johann Strâuss'ın "İran Marşı" nam eserinde istifade edilmesiyle bütün Avrupa'da meşhur olmuştur. Üçüncü merhale ise, Özbek san'atkârlarının temsil ettikleri oyunlarda çalınan kısım olup, orta Asya'da seyahat eden muhtelif seyyahlar tarafından "temaşa" namı altında tasvir edilmiştir. Bu musiki, açık bir surette raksın ifadesidir; vazih ritimli, parlak ve güzel ifadeli melodidir.

Özbeklerin halk musikisi, kesif halk kütlesinin san'atı, ve saray musikisine karşı halkın musikisi olmakla, müdekkiklerin daha fazla dikkatlerini celbetmesi lâzımdı. Halbuki, büsbütün ihmal görmüş, hatta notaya alınmamış, fonografla da tesbit olunmamıştır. Özbek halk musikisinin ilk müdekkiki sıfatıyla kapelmayester August Eichhorn zikre şayandır. Bıraktığı el yazılarında Özbek halk musikisine ait bir çok mevat vardır. Topladığı mevadda haşiyeler yazmağa ve tanzimlerine de çalışmış olup, bunlar, mesaisine ayrı bir kıymet verdirmiştir.

Eichhorn'dan sonra, ta "teşrinievvel inkılâbı" zamanına kadar, Özbek halk musikisine dair hiç bir mesaî bulamıyoruz. İnkılâptan sonra Özbek halk musikisiyle uğraşan Uspenski ile Mironof'un mesailerini ise bugüne kadar neşrolunmamıştır. Yakın günlerde Mironof tarafından çıkarılan "Özbek Musikisi" nam eserde yalnız klâsik Özbek musikisi numuneleri gösterilerek halk musikisine hiç yer verilmemiştir. Şüphe yoktur ki, Özbekistan müdekkikleri ve musiki müesseseleri musiki tetkikatı sahasındaki bu boşluğu yakın bir istikbalde dolduracaklar, klâsik musikî tetkikleriyle birlikte halk musikisine dair de mühim ve ciddi eserler meydana getireceklerdir.

Özbek halk musikisinin bizce malûm numuneleri, san'atkârane işlenmiş ve mühim mevat teşkil etmektedirler. Yeni Soviyet musiki kültürü ki şeklen millî, mundericat itibarıyla ise beynelmilel olması lâzımdır için de bunlardan istifade olunmalıdır; içindeki tenevvü ve güzellik o kadar mebzuldür ki, yalnız dosya içinde saklanılamazlar. Bilhassa Özbeklerde, yalnız kapalı evlerde değil, sokak ve meydan yerlerinde bile musikin inkişaf ettiği musiki kültürü sahasında çalışanların gözünden kaçmaması lâzımdır.

Özbekistan musikisinin zenginliği nisbetinde musiki aletleri de birçoktur; pek muhtelif ve ayrı ayrı devirlere aittirler. Klâsik Özbek musikisi "tanbura" ile çalınmaya tahsis edilmiştir. "Tanbura", Arap-Acem musiki kültürünün çalgısıdır. [Arap-Acem klasik nazariyatçılâri bunu "tanbürül-Horasanı" ve "tanburül-Bağdadî" ismiyle anarlar], "Tanbura" Rusya dahilinde yalnız Özbekistan ile Azerbaycan'da kalmıştır. 17 perdeli "tar", onun yerine kaim olmuştur.

Tanbura, diyatonik bir alettir. Pek hususî bir gam verip, bu gamın fennî bir şekilde ve katiyetle tahlil ve tayini sayesinde' Özbek klâsik musikisi tonalite teşkilâtının ve perde sisteminin halli ancak mümkün olabilecektir. Târihî malûmata göre, tanburun esas-

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 2

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 9

gamı galiba Zalzal'ın bitaraf tersiaları ile sekstalarını vücuda getirir. Mümkündür ki, aşağı ses sıralarındaki oktavda 6'ncı perdeye hareket sebebiyle, küçük, bitaraf ve büyük setiem de mevcut olsun. Bu ise çalınan parçanın melodik seyrine tâbidir.

Eski Buhara'da, klasik musiki ahengine (tanbür) ile "doyra" (daire) den başka, (ney) (dutar), (rebab), (hicaz), "kvuz" (kopuz), hatta Acem yahut Azerbaycan "tar"ı da iştirak eder. Bu aletlerden her birinin ayrı ayrı dikkate şayan tarihleri vardır.

Şimdilik bu cihetten bahsetmeyeceğiz, "dutar"ın en eski musiki aleti olduğunu işaretlemekle iktifa edelim (iki telli dutara benzeyen alet, Sümerler ile eski Mısırlılara ait kabartma resimler de vardır). Dutar Özbekler'de pek çok yayılmış bir alettir: komşu göçebe kültürle yani, Kazak ve Türkmen ile Özbekler'i birbirine bağlar.

Özbek askerî musikisi başka aletlerle çalınır: (Gerünnay), büyük işaret borusudur; (Surnay), büyük şark obuasıdır. (Nakkare)(XV'inci asır Rus saraylarında kullanılan orkestranın takriben aynıdır. Hatta musikişinaslarına da, Rus saraylarında Türkçe olarak "gerünnaycı" ve "surnaycı" derlerdi). "Temaşa" larda da bu aletler kullanılır. "Gerünay"

ile ahiliye oyun olduğa ilân edilir. Şu suretle, Özbek orkestrasında, Avrupa orkestrası aletlerinin hepsi var demektir. Yalnız, bunlar daha iptidaî, ve Avrupalılar'ın kullandıklarının prototipleridir. Bu da Özbek musiki kültürünün parlak istikbaline delildir.

Özbek musikisinin şimdiki vaziyetine ait kısa taslağımızı bitirirken hakkında başkalarının yaptığı tetkikleri de hatırlatmak lâzım gelmektedir.

Cümlesi inkılâptan sonra yazılmışlardır. Yukarda zikri geçen Uspenskî ve Mironof'un eserlerinden başka şunlar da vardır: Uspenskî, "Özbek klasik musikisi" ((Soviyetski Özbekistan) mecmuası 1927). Fitret, "Özbek klasik musikisi tarih;" (1927).. Molla Bigcan Rahmet oğlu ve Mahmut Yusuf Divan zade, "Muhtasar Hıyva musiki tarihi" (1927).. Bu eserlerde Özbek musikisine ait kıymetli malûmat vardır. Mustakbel müdekkier istifade etmelidir' Fitret, bu eserde, "Türk millî musikisi meslesi"ni ortaya atmaktadır kî, çok mühimdir.

Arap-Acem musiki muharrirleri bu meseleyi ihmal etmişlerdir Müstakbel neşriyat arasında, ilk Özbek halk musikisi ümüdekkiki Eichhorn'un eseri de tenkidi bir şekilde neşrolunmalıdır.

KOŞMA

Dumanlı gözlerim bir hayal arar
Tan vakti ufukta güneş yanmadan.
Her güzel dakikam geçer çabucak,
Tadını içip de gönül kanmadan.

Benim de çok tatlı bir dünüm vardı,
Bir elâ gözleri süzğünüm vardı,
Ömrümde bir gecem, bîr günüm vardı,
Onu da usandım artık anmadan.

Gün olur ufuklar göynümü sıkar,
Gün olur ki göynüm ahımdan bıkar.
Şu yollar hep aynı gurbete çıkar,
Bir pınar başında durup konmadan.

Ömründe gülmedin, rahat bulmadın.
Ölsen de nola ki anılmaz adın..
Hey Atsız yirmi beş yılda kocadan
Başında saçların beyazlanmadan...

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 2

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 10

Geçen sayımızda Sovyetlerin idaresi altında bulunan Türk kavimlerinin nüfusuna dair umumî malûmat vermiştik. Sovyet istatistik neşriyatı dikkatle takip edilirse bir-birini tutmayan rakkamlar verildiği görülmektedir. Bununla beraber merkez istatistik müdürlüğünün de itiraf ettiği veçhile (bakınız: "1926 da bütün ittihadın umumî nüfus tarihi", cilt XVI mukaddeme; Moskova 1928), bozkır ve kum sahralarında yaşayan Türklerin nüfus sayımından hariç kaldıkları nazar-ı dikkate alınmalıdır. Şehirli ve köylü Türklerin de "Rus Hükümeti" tarafından yapılan nüfus sayımına şüphe ile baktıkları da malûmdur. Bunun içindir ki "Sovyetler ittihadı merkez istatistik müdürlüğü" nün Türk kavımlarına dair neşrettiği rakam ve malûmat ihtiyatla telâkki edilmelidir. Bunun içindir ki makalemizde birbirini tutmayan rakamlara tesadüf olu-nursa bu kusur tamamıyla istifade ettiğimiz mehzazlara aittir. Malûmdur ki BÜYÜK TÜRKİSTAN 1924'ten başlayarak, Moskova hükümetinin fermanıyla Türkmenistan, Özbekistan, Tacikistan, Kırgızistan ve Kazakistan adıyla beş cumhuriyete ayrılarak idare edilmektedir. Bunların hepsine birden Ruslar "Türkistan Cumhuriyetleri" değil, "Orta Asya Cumhuriyetleri" derler.

1- TÜRKMENİSTAN

Türkmenistan İran ve Efganistan devletleriyle Özbekistan ve Kazakistan cumhuriyetleri arasındaki ülkedir. Eski haritalarda Zakaspi (Mâverâ-i Hazer) vilâyeti adını taşıyan ülkenin sabık Buhara ve Hıyva Hanlıkları aleyhine biraz büyümüş olanıdır.

İdare merkezi "Aşkabâd" (Rus haritalarında Ashabad) şehridir.

Türkmenistan Cumhuriyeti idarî cihetten beş vilâyete taksim olunur:

1) Kerki: (sabık Buhara Hanlığından Türk-

menistan'a ilhak edilmiştir).

2) Merv; 3) Aşkabad; 4) Taşauz (sabık Hıyva Hanlığından); 5) Çarcuy (sabık Buhara Hanlığından).

1926'da yapılan nüfus sayımına göre Türkmenistan ahalisi 1,001,579 kişidir. Bu nüfus sayımının neticelerini ihtiva eden eser (Vsesyuznaya perepîs naseleniya 1926 goda tom XVI ot. 1) 190 kadar millet gösteri-yorsa da bütün bu milletler başlıca dört kısma ayırabiliriz:

1- Türkler: 856,546 (bunlardan Türkmenler 631.920;Özbekler 104,971 kişidir).

2- Yerli ve ecnebi İran unsurları: 24,970.

3- Rus, Ukraynalı ve beyaz Ruslar; 81,801,

4 - Moskova hükümeti tarafından getirilen Avrupalılar ve Ermeniler: 38,262

Ukraynalılar ve Beyaz Ruslar kendi ülkelerinde Ruslardan ayrı millet olduklarını ileri sürüyorsa da Orta Asya'da kendilerini Rus saymak mecburiyetindedirler.

Avrupalı ve Ermeni muhacirler de ekseriya Bolşevik firkasının müstemleke siyaseti bakımından mühim bir unsur olarak getirilmiş olduklarından bunları da hâkim milletin istinatgahı saymalıyız. Binaenaleyh, Türkmenistan'da Ruslarla beraber yabancı Avrupalı unsur 120,063 kişi olup aşağı yukarı nüfusun %12 sini teşkil ederler.

Bu hesaba göre Türkmenistan'da Rusların ve sair yabancı muhacirlerin sayısı 1910 yılındakinden fazla olmadığı görülüyor. O zaman bu muhacir ve hâkim milletin nüfusu "Zakaspi" vilâyetinde % 12,2 idi (Masalski, "Türkistan" S. 359). Fakat bu doğru bir fikir değildir. Çünkü o vakitki Zakaspi vilâyetine Buhara Hanlığı-

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 2

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 11

dan "Kerki" ve "Çarçuy" ve Hıyva'dan da Taşauz eyaletleri ilhak edilerek Türkmenistan Cumhuriyeti teşkil edilmiştir Bu Kerki, "Çarçuy" ve "Taşauz" eyaletleinde (Kerkideki Rus garnizonu ve 200 kadar tüccar ve Çarçuyun istasyonu müstesna) tek bir Rus yoktu. Bu eyaletlerin Türkmenistan'a iltihakıyla Zakaşpide Türk unsuru 300,000 den fazla nüfus kazanmış oldu ki eğer bolşevik devrinde kuvvetli Rus muhacereti olmasaydı

1910 yılındaki %12,2'nin %6-7'ye kadar inmesi lâzımdı. Demek ki çar hükümetinin otuz yılda iskân edebildiği yabancı muhacirleri bolşevik hükümeti beş yıl zarfında iskân edebilmiştir. 1910 hesabına göre Zakaşpi'de Ruslar 41,02! kişiydi. Cihan harbi arifesinde ve harp esnasında ve ihtilâl zamanlarında Türkmenistan'a muhacir gelmemiştir. Türkmenistan'a Rus muhaceretini göstermek için şu rakamları mukayese edelim:

Eyalet	1910'da	1924'te	1926'da
	Yok	Yok	1067
Kerki	Rus asker taburuyla beraber		
	645	743	4922
	Tatarlar ve sair Türk unsurları da dahil olduğu halde bütün muhacirler(Rusyalılar)		
Çarçuy	8526	8711	11.261

Türkmenistan'ın nüfusca en kesif olan mıntıkları vahalardan ibarettir Buralarda yerli ahaliyi kum saharalarına atmadan bir tek muhacir yerleştirmek kabil değildir.

Türkmenistan'a bir Avrupalı gelip de göçebelik edemez.

Binaenaleyh bunu yerleştirmek için köylü yerlilerin su ve toprağını alıp kendisini kum çölüne sürmek

yahut bir bahane ile imha etmekten başka çare yoktur Türkmenistan'a sevk edilen muhacirlerin fabrikada amelelik yapması yahut ticaretle işigali mevzubahis olamaz. Çünkü Türkmenistan'da fabrika yoktur. Ticaret işe hükümet inhisarcıdadır.

(*) 1924 yılına ait rakam "Materialî po rayonirov Sr.-Azii" nam eserden alınmıştır. (Taşkent. 1926; I, 165; II, 102)

Abdülkadir

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 2

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 12

Bugünün Silahlarından: Radyo

20'nci asrın en büyük buluşlarından biri olan radyo, bugün göstermekte olduğu ehemmiyet dolayısıyla başta bulunan ve düşünen bütün Türklerin uğrasmaları lâzım olan bir iştir.

Nihayet bu işlere de bir düzen vermek için devlet araya girdi. Az bir zaman içinde Paris'te (Eyfel Kulesinde), Berlin'de, Londra'da, Viyana'da büyük istasyonlar

Asker Kardeşlerime

Atandan kalmış olan kılıcı iyi bile,
Onu bütün gücünle vuracaksın çağında.
Savaş... Bunun tadını ey Türk sen bulamazsın,
Ne sevgili yanında, ne baba ocağında...

Savaşmaktan kaçınır, kim varsa alını kara,
Kan dökmeyi bilenler hükmeder topraklara...
Kazanmanın sırrını bilmiyorsan git, ara
"Çanakkale" ufkunda, "Sakarya" toprağında.

Siyasette muhabbet... Hepsi yalan, palavra...
Doğru sözü "Kül Tegin" kitabesinde ara...
Lenin'den bahsederse karşında bir maskara,
Bir tebessüm belirsin sadece dudağında.

Yatağında ölmeyi hatırlından sök, çıkar!
Döşeğin kara toprak, yorganındır belki kar...
Sen gurbette kalırsan, ben ölürsem ne çıkar?
Ruhlarımız buluşur elbet Tanrıdağı'nda...

Atsız

Branly adındaki Fransızın buluşuyla başlayarak İtalyan Marconi'nin sürekli çalışmaları sayesinde bugünkü halini alan radyonun ehemmiyeti önce 1904 yılında Rus-Japon harbinde denizlerde anlaşıldı. Fakat bu sıralarda bununla olan konuşmalar kesik telgraf alfabesinin hudutlarından dışarı çıkmıyordu. Sonra verici ve alıcı makinelerin ulaştırma takatleri çok çok birkaç yüz kilometre içindeydi

Bundan sonra çalışmalar sıklaştı. Telefon esasları buna da sokuldu. Uzaklık kaygusu kalmadı. Avrupa âlimleri bu ihtirai orduların kulağı haline getirdiler. Bir taraftan da halk arasında radyo merakı çoğaldı ve makineler ucuzladı.

Düzen verirken günün muayyen saatlarında bu istasyonlar musiki ve fikir neşriyatına başladılar.

Geçen her gün heveslilerin sayısını arttırırken bazen en umulmadık adamlar en umulmadık yenilikler buluyordu. Tauleigne adında bir Fransız papası bir ses kuvvetlendirici buluyordu. İşte bu buluş sayesinde ki evvelce kulaklıkla dinlenen seslerin bugün bir salon halk tarafından kolaylıkla dinlenmesi kabildir. Bütün bu işler gayet çabuk oldu. Hevesliler de makinelerin sayısı arttıkça arttı. Devlet bu işe emniyet ve düzen vermeye mecbur oldu. Önce Fransa'da heveskârların yapıp kuracakları istasyonlar hakkında kayıtlar

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 2

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 13

koymaya lüzum görüldü. Bu işlerde, harp olduğu takdirde casusluğun ne kadar büyük işler yapacağı göz önüne getirilerek bir takım kayıtlar konuldu. Sonra devlet yayıcı istasyonların masrafına karşılık olarak ufak bir para almaya başladı. Fransa'da hevesli sayısı çok fazla arttığından verici makineler devlet konuşmalarını bozmaya başlamıştı. Bundan dolayı millet meclisinde uzun münakaşalardan sonra verici makinelerin yasağı mümkün kılındı. Serbest olmasını iste-yenler Amerika, Almanya, İngiltere'yi örnek gösteriyordu. Fakat karşı fikir galebe çaldı.

Bu işin bu yolda gitmesini beğenen birkaç devlet Fransa'nın yolunu unuttular. Bu sırada yalnız Fransa'da 120.060 alıcı makine vardı. Bunlardan bir kısmı belediyeler tarafından büyük meydanlarda salonlarda çalıştırılıyordu.

Garp devletleri verici istasyonları arttırırken işe başka bir renk vermeye başladılar. Kitap ve gazetelerin giremeyeceği yerlere Herç dalgacıları sayesinde millî şarkılar, millî öğütler ve yeni düşünceler sokmak kadar kolay bir şey yoktu. İşte bu yüzden komşu iki ufak devletten başka, bütün dünya göklerinde şu dakikada sessiz bir boğuşma devam etmektedir. Boğuşma dedim; anlatayım: Avrupa devletleriyle Rusya'nın gerek siyasî gerek içtimaî mefkure ve menfaatlerinin birbirine zıt olduğunu hep biliyoruz. Tabii bunlardan hiç biri karşı fikrin kendi memleketinde en açık yollarla nüfuz etmek istemesine müsaade etmez. O zaman öteki taraf propagandasını radyo ile yapmaya kalkar. Diğer taraf ta buna aynı silâhla karşı koyar. Gizli boğuşma da bundan doğar. Ve buna cazip bir şekil vermek içinde musikiden istifâde olunur. Bu dinleyenleri sıkımsamak içindir. Meselâ 10 dakika musiki çalınır. 10 dakika da güzel söz söyleyenler tarafından aşılması icap eden fikirler aşılır. Daha dün başlayan Romen radyosunu göz önüne getirince şaşmamak kabil değildir. Bükreş verici istasyonu bugün bir darülfünun veya millet

meclisi kürsüsünden farksız bir hale gelmiştir. Her gece bir romen devlet adamının veya âliminin 10 dakikalık konferanslarını dinlemek kabildir.

Gözümüze çarpan en büyük çalışma merkezlerin biri de Rus istasyonlarıdır. Bu istasyonlar çocuklara bin bir kızıl hikâye anlatır, Kari Marks'ın, Engels'in fikirlerini neşreder, beş yıllık programdan bahseder. Nihayet Rus millî havalan herç dalgalarına bürünerek büyük takatli makineler sayesinde göklere çıkar.

Enternasyonalizmi Rus millî havalalarıyla karşılaştırarak ne kuvvetli emperyalizm hazırlandığını bir Türkün o anda duymaması kabil değildir. Sonra mı istasyonlar o kadar kuvvetlidir ki, her taraftan kolaylıkla duyular. O halde!... Garbin gökleri fırtına ve bora dinlemeyem hudutları aşan, yüreklere damla damla süzülen fikirlerle altüst olurken biz ne yaptık ve yapıyoruz?

Türk havalalarına o dakikada kulak verirsiniz ya bir Acem, ya bir Arap türküsünün çalındığını, yahut boş bir leylek gagası gibi takırdıyan on beş dakikalık dinlenme gösteren metronomu duyarsınız. Halbuki elimizde dünyanın en kuvvetli iki istasyonu varken böyle boş vakit geçirmek yazık değil midir? Halbuki bizde radyo hakkında çok yanlış telekkiler hüküm sürüyor. Polis bu işin altında sadece bir "casus" başkaları da sadece bir "eğlence" bir "çalıcı" görüyor; ve hâlâ gümrükler radyo parçalarına "lüks" damgası vuruyor ve kilo başına 5 lira gümrük alıyor. Halbuki bugünkü görüşte radyonun lüks anlaşılmasının yeri yoktur. Radyoyu gramofon" dan farksız sayan bir tarifenin, halkı uyandırmak isteyen, fikir yenilikleri güden bir devlette yeri olamaz. Zorluk çıkarmasının sebeplerinden biri de radyonun bir casusluk aleti olabileceği düşüncesidir. Bunun için sürü sürü kaideler bulunmakta, halk bu işten zorla soğutulmaktadır. Bunların böyle sakat olarak düşünen makama buradan açıkça söyleyebilirim: aldıkları tedbirler bir kelime, ile gülünçtür. Antenin eni boyu ve mahalle ilmuhaberiyile uğra-

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 2

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 14

şılacağına işler daha kolaylaştırılmalı ve bu emniyet tedbirleri hüviyetler üzerimde biriktirilmelidir. Bugün tavanın gizli bir yerine çekilecek birkaç metrelik telle, yahut daha ufak bir çerçeve sayesinde kısa dalgalı bir makine sayesinde Çin-Maçinle bile konuşmak kabildir. Halbuki alıcı makineler fazlalaşır ve meraklıların sayısı çoğalırsa memleketin üzerine çevrilecek bu gibi silâhı ilk önce yine o meraklılar bulacaklardır. Fransa'da böyle düşünüldüğü için makine kurmalarında güçlük çıkarılmaz.

İkinci nokta da şudur: radyoyu basit bir çalgı saymak bana göre bir kitabı yelpaze gibi kullanmaktan farksızdır. Bunu devletçilik, milliyetçilik adesesinden bakarak söylüyorum. İşin en mühim ciheti de yaymaları devlet eline almaktır. Bu, her yerde böyledir. Belki makineleri işletmek işi şirkete verilebilir. Fakat yayma işi, asla! Şirketin bütün derdi para kazanmak olduğuna göre bundan fazla bir şey beklemek saflıktır; ve maarif vekâletini ecnebi bir şirkete vermekle bu işi vermek arasında hiç bir fark yoktur. Halbuki Ankara'daki istasyon günde bir iki saat garp memleketlerinin taklit havalarıyla çalışır. Bu işte o kadar kötü yapılır ki, boğulan bir tavuk sesiyle söyleyici kız 10 dakika istirahat der; ve 10 dakika yerine bir çeyrek sonra makineyi açarken siz yanılıp da bir kere düğmenizi Bükreş'in üzerine getirirseniz çok aydınlık bir sesin yarım saatte bir yalnız bir dakika istirahat dediğini duyarsınız.

Yine o dakikada Moskova'da bir Rus âlfiminin Türk diliyle bazan birçok şeylerden bahsettiğini işitir, yüreğinizin parçalandığını duyarsınız. Geceleri makinemin başında bunları düşünürken Türk dünyasının yalnız 13 milyondan ibaret olmadığını hatırlar ve uzaklardaki öz kardeşlerin dinleyenleri arasında, "15 dakika istirahat" sesini, yahut Şopenin bilmem kaçınıcı senfonisinin taklidini işittikleri zaman nasıl boyun büktüklerini, nasıl iç çektiklerini görür gibi olurum.

İstanbul'un çalışmasına gelince: burada saat 18'den 20'ye kadar gramofon çalınır. Sonra Bizans – Osmanlı kırması bir musiki devam eder: Musahabeler, propagandalar hemen yok gibidir. Bununla beraber burası Ankara radyosuna nispetle iyidir. Her iki merkezi de bir Frenk şirketi işletir. Halbuki memlekette yapılan birçok yenilikleri halka kadar götürecektir vasıtalarından en mühimi radyodur. Onun için bu işi devlet eline almalı ve çok mükemmel olan bugünkü makineleri öğütlerle birlikte Türkiye'ye yaymalıdır. Ondan sonra muntazam bir plânla halka fikirler aşılama başlamalıdır işte böylece iç yurtta uzun sürmeyecek bir çalışmadan sonra kendi varlığını tanıyan duygulu bir gençlik; dış yurttaki Türklük'te de güçlü uyanışlar görülecektir. Türk gücünün gök gürlütülerini andırırçasına çelikten adımlarla yeniden tarihin ün meydanına çıkacağına inanmış olduğumdan bunları yazmak için kendimde bir hak gördüm.

D. Dumrul

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 2

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 15

Tuna Boyunda Saz Şairlerimiz

- I -

14'üncü asırdan beri, yakın zamanlara kadar Osmanlı İmparatorluğunun Balkan yarımadasında kâh tabii hududu olan kâh geniş arazisi dahilinde akan güzel Tuna'nın Saz şairlerimiz için bir heyecan ve ilham membaı olmaması imkânsızdı.

Daha 14'üncü, 15'inci asırlarda, askerî alaylarda, Yeniçeri, Sipahî ocaklarında ve serhatlerdeki mevcudiyetleri kuvvetle tahmin edilebilen saz şairlerimizin[1] Tuna boylarında da uzun zamanlar telli sazlarıyla hemâhenk olarak şiirler terennüm ettikleri muhakkaktır.

Bu asırlara ait halk eserlerinin elimize henüz geçmemiş bulanması bize meselâ ilk defa Tuna kıyılarında görünen akıncılarımızın heyecanlarını duymak imkânını bırakmıyor.

Tuna hakkında ilk yazık halk şiirine 16-17'nci asırlarda yaşamış saz şairlerimizden "Öksüz Aşık"a veya "Kul Mehmet"e ait olması lâzımgelen bir türküde tesadüf ediyoruz.

Büyük üstat Köprülüzade Mehmet Fuat Beğin "16'ncı asır sonuna kadar Türk saz şairleri" isimli eserinde bu türkü, "Öksüz Aşık" namına kaydedilmiştir [2]

Benim, Edirne'de elime geçen eski bir mecmuada aynı türkü bazı farklarla "Kul Mehmet" imzasını taşıyor. Şu halde eğer şiirin sahibi hakikaten "Öksüz Aşık" değilse bu "Kul Mehmet" in de "Üveyspaşazade Mehmet paşa" olmadığı; üstadın "Kul Mehmet"e ait salâhiyetar tafsilatıyla tahmin edilebilir, ki bu taktirde gene üstadın da kaydettiği

[1] Bu hususta tafsilât için bakınız: Prof. Dr. Köprülüzade Mehmet Fuat: 16'ncı asır sonuna kadar Türk saz şairleri; S: II ve Fu-at beyin Halk edebiyatımıza ait diğer eser-leri.

[2] Aynı eser. s: 37

veçhile 16'ncı asırdan daha muahhar asırlarda yaşamış bir başka "Kul Mehmet" in mevcudiyetine inanmak lâzım gelir.

Mamafih, Öksüz Aşığa ait bulunan bu şiirin müstensihler edinçle Kul Mehmed'e atfedilmesi de mümkündür.

Türkülerin mısraları arasındaki bazı değişiklikler, hatta Kul Mehmed'e ait olarak yazıların, "sülemez", "ileşlen" gibi Rumeli şivesini taşıması, yani konuşma lisanı ile ve ağızdan kapma yazıldığını göstermesi bu tahmini kuvvetlendirir.

Biz, burada Kul Mehmet imzasını taşıyan Türküyü zaten hareketli olan imlâsındaki şiveyi muhafaza ederek tekrar ediyoruz:

Cennet misalidir evvelbaharı
Açılır kırmızı gülü Tuna'nun
Uçar bülbülleri leylî nehan
Eser badî serhatleri Tuna'nun

Kuma garkolup gelür yerdedir yüzü
Gökten iner cemre sökülür buzu
Arzulayup gider Karadeniz'i
Çok gadalar alur seli Tuna'nun

Enginler dağından yollar açmıştır
Çok analar ağlayup kanlar içmiştir
Alaman dağından yollar açmıştır
Yoktur dili sülemez dili Tuna'nun

Kimse bilmez anun kandadır başı
Dalgalanur gelür yüğündür cuşu
Eksik değil yaylaların savaşı
İleşilen dolu golü Tuna'nun

Kul Muhammed onu böylemi dedi
Selâmlamış Belğirat'ı Budemî [1]
Almış bir ovayı akar kademi
Serhatlere ürer yolu Tuna'nun

[1] Budin

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 2

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 16

Bu türkünün Rumeli'de çok meşhur olduğu, uzun asırlar dillerde çalkalandığı muhakkak gibidir.

Gene Rumeli'ye ait bir cönkte tesadüf ettiğim 19'uncu asır halk şairlerinden "Sürurî'nin 1270 Rus harbine ait yazdığı uzun bir destanın bazı kıt'alar tamamıyla bu türküden mülhem olmuştur ki bu hadise türkünün şöhretiyle beraber şairinin 16'ncı asırdan ziyade muahhar asırlarda yaşamış bulunması ihtimalini de kuvvetlendirir.

Sururi'ye ait bu mısraları da aynen yazıyorum:

Vasfın edem dinle deli Tunanın
Bir muhalif eser yeli Tunanın
Daim coşkun akar seli Tunanın
Mevç mevç üstüne umman yürüdü

Kimse idrak etmez kandedir başı
Kan ile yoğrulmuş toprağı taşı
Nice analar gözünden akıttı yaşı
Bu hali gören seyran yürüdü

Bir Cuma gün saat dört kararları
Geçtiler karşıya lütfetti Bari
Aşkile çaldılar seyfi gaddarı
Tuna seli gibi al kan yürüdü

Herhalde yeşil ovalar ortasında bir deniz genişliğiyle kah coşkun, kâh sakin akan sevimli Tunanın; tirşe sularına Türk kanının da karıştığı zamanlar da bilhassa Rumeli halk şairleri için büyük bir heyecan ve ilham membağı olduğu muhakkaktır.

O kadar ki bu taraflarda cönklerde tesadüf edilen meşhur "Kerem ile Aslı" hikâyesinin bazı mısralarına bile Tuna'nın karıştığı görülmektedir:

Tuna kenarında avcılar gezer
Derîndir gölleri mahiler yüzer
Sıvamış kolların salınır gezer
Aslımdan bir haber ver be kahveci

Şiirlerinde çıplak tabiatı emsalsiz bir güzellikle yaşatan halk şairlerimiz için nasıl Sakaryalar, Kızılırmaklar, Fıratlar, Murat suları bir ilham menbaı olmuşsa Tuna da Rumeli saz şairlerimiz için öyledir. Mamafih harpler vesaîr sebeplerle Rumeli'den Anadolu'ya ve Anadolu'dan Rumeli'ye geçen şairlerimizle bu şiirlerin her iki sahada da intişarı tabîidir.

Nihat Sami
Edirne Erkek Muallim Mektebi
Edebiyat muallimi

Hikâye

Dönüş

Dört yıllık savaş bitiyor... Cephedeki asker köye dönecek; ihtiyar babasıyla küçük kızını görerek... O, bu dört yılda anasının ihtiyarlıktan, karısının da yoksulluktan öldüğünü biliyor. Büyük kardeşinin Hicaz'da küçüğünün Galiçya'da düştüğünden de haberi var... Fakat köye dönecek, ve artık kendi derdine kana kana ağlayabilecek...

Köyde bir haber çalkanıyor... Askerler dönüymüş. Köylüler oğullarını karşılamak için yola düşüyorlar. Hava dondurucudur ve kar diz boyu. Fakat hasret yanıkları buna aldırıyor... Ve.. İhtiyar baba da torununun-

elinden, tutunca yola çıkıyor. İçlerinde acı bir sevinç var. Seviniyorlar: çünkü bekledikleri geliyor... Fakat gamlıdırlar da: çünkü gelmeyenler de var; ve onlar artık biç, hiç dönmeyecek. İçlerinde sevinç ve keder... Üstlerinde soğuk ve fırtına...

Kafile kasabaya varıyor... Cepheden dönenler orada son muamelelerinin yapılmasını bekliyorlar... Son muamele yapılıyor ve askerler kendilerini bekleyenlerin

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 2

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 17

kucağına atılıyorlar... Atılacak kucak bulamayanlar da var...

İhtiyar baba etrafına bakıyor. Kendisinininki yok... Şaşıyor ve bekliyor." Kafile cepheden arta kalanları almış köye dönüyor, ve... Fırtına hiddetleniyor...

İhtiyar baba bakıyor: karşıda, karşılamaya geleni olmayan boynu bükük bir nefer... Bakışıyorlar ve anlaşıyorlar. Dertli gönüller çabuk anlaşır. Baba soruyor: "Evlât! benim oğlum acaba neye gelmiyor?" Beriki acı acı gülümsüyor: "Orda kalmıştır baba!"... "Orası neresi oğul?"... Asker soluyor ve mırıldanıyor.

"Er meydanı! İhtiyarın yüzünde ne bir çizgi, gözlerinde ne bir gayz, yalnız iki damla gözyaşı... ve torununun elinden tutuyor: "Haydi kızım gidelim" diyor: Sonra askere soruyor: "sen gelmeyecek misin?"... O yine gülüyor: "Nereye gelecekmişim? Bekleyenim yok ki"... İhtiyar baba ve küçük kız torun el ele tutuşuyorlar ve fırtına azıyor...

Ebedî bir beyazlık ve uğulduyan fırtına... İhtiyar baba ve küçük kız gidiyorlar. Yollar uzuyor, çünkü yollar kahpedir. Yollar elemle uzar ve sevinçle kısalır... Soğuk... Fırtına... Ümitsizlik ve.. Uzayan yollar... İhtiyar, küçük kızın elini daha sıkı tutuyor "Haydi kızım diyor, gece basmadan köye varalım" ve fırtına kuduruyor...

Nihayet, işte ümit: ihtiyar baba ve küçük kız köyün ilerisindeki Ulu çınarı görüyorlar.

İhtiyarın durgun kalbi sevinçle çarpıyor. Bir müddet ikisi de onun asırlara göğüs germiş kalın gövdesinin arasına saklanıyorlar. Soluk alıp dinleniyorlar. Sonra, artık en son kuvvet, en son gayretle yola koyuluyorlar. Fırtına çileden çıkıyor. Asırlara göğüs germiş olan ulu çınarın dalları bile korkunç gürültülerle çatırdıyor. Ve karlar...

Asker ertesi güne, ikinci postaya kalmıştır. İki arkadaşıyla beraber kasabada onun da son muamelesi yapılıyor... Ve onlar da yola koyuluyor... Çünkü fırtına yok... Güneş karları eritiyor... Ve üç arkadaşın biri, kolu sargılı bir nefer, hafif bir sesle şu dağlarla ovaların macerasını anlatan bir türkü söylüyor. Ve... Yollar uzuyor. Çünkü yollar kahpedir. Yollar elemle uzar ve sevinçle kısalır...

Pek az konuşuyorlar. Köye yaklaştıkça bu sessizlik bir mezar sessizliğini andırıyor. Yorgunluk yakalarına yapışıyor. Kolu kargılı olan ötekilerden ileri gidiyor. Birdenbire üçü de duruyorlar ve acıyarak ileriye bakıyorlar; Ulu Çınar devrilmiş. Demek artık yazın köye dönerken sıcaktan bunalanlar bir gölgelik bulamayacak.. Kolu sargılı nefer seğirtiyor. Ve Ulu Çınardan bir dal koparıyor. Bu dalla karları eşmeğe başlıyor. Ötekilerini de çağırıyor. İlk olarak gelen bakıyor ve yazık diye söylüyor. En son gelen asker diz çöküyor ve arkadaşının eştiği yerde babasıyla kızının cesetlerini tanıyor...

Y.D

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 2

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 18

Rüzgâr

Arzularım muayyen bir haddi aşınca
Ve kulaklar sözlerime sağırlaşınca

Bir ihtiras duyup vahşi maceralara
Çıkıyorum bulutları aşan dağlara.

İlâhların başı gibi başları diktir,
Bu dağları saran sonsuz bir genişliktir.

Ben de katıp vücudumu bu genişliğe
Bakıyorum aşâğlarda kalan hiçliğe.

Bu dağların bir rakibi varsa rüzgârdır.
Rüzgâr burada tek başına bir hükümdardır.

Burada insan duman gibi genişler, büyür;
Bu dağlarda ıstıraplar, sevinçler büyür

Buralarda her düşünce sona yakındır,
Burada her şey bizden uzak, "0"na yakındır

Burada yoktur insanların düşündükleri,
Rüzgâr siler kafalardan küçüklükleri.

Yanağıma çarpar geniş kanatlarını
Ve anlatır mabutların hayatlarını.

Ara sıra kulağını bana verdi mi
Ben de ona anlatırım kendi derdimi

"Ey dağların dertlerini dinleyen rüzgâr,
Benim artık yalnız sana itimadım var!

Gelmiş gibi uzaktaki bir seyyareden
Yabancıyım bu gürültü dünyasına ben.

Etrafımın sözlerine aklım ermedi,
Etrafım da bana asla kulak vermedi.

Senelerden beri hâlâ anlaşılmadık,
Ben de kestim anlaşmaktan ümidi artık.

Gözlerimde hakikati sezen bir nurla
Etrafımı süzüyorum biraz gururla.

Bir dürbünün ters tarafı gibi bu dünya
En büyük şey, en asil şey küçülür Burada.

Burada yalan para eden yegâne iştir;
Burada her şey bir yapmacık bir gösteriştir.

Kimi çoşar din uğruna geberir, yalan;
Kimi gider şeref için can verir, yalan!

Bir filezof yetmiş eser yazar, yalandır;
Bir kahraman istipdadı ezer, yalandır.

Şairlerin büyük aşkı fânî bir kızdır.
Bu dünyada herkes sinsî, herkes cılızdır.

Ne hakikî aşktan Burada bir çakan vardır,
Ne de onu görse dönüp bir bakan vardır...

Her büyüklük cüzzam gibi dökülür Burada,
En muazzam ölüm bile küçülür Burada.

Benim kafam acaip bir dimağ taşıyor,
Her dakika insanlardan uzaklaşıyor.

Zaman zaman mağlup olsam bile etime
İnsan olmak dokunuyor haysiyetime.

Büyük, temiz bir arkadaş arıyor ruhum,
İşte rüzgâr, şimdi sana sığmıyorum!

Asaletin yeri yoktur gerçi hayatta,
En asil şey seni buldum bu kâinatta.

Güneş gibi ne bin türlü ışığın vardır,
Ne de süse, gösterişe baktığın vardır.

Deniz gibi muamma yok derinliğinde,
Bir ferahlık, bir saflık var serinliğinde,

Bir dev gibi küçük, mızız sesleri yersin,
Allah gibi görünmeden hüküm sürersin.

Düşmanıyım ben de cılız güzelliklerin,
Rüzgâr! Bu dağ başlarında çırpman serin

Kanatlarım gök yüzünden akan bir seldir,
Bana kudret ve cesaret veren bir eldir.

Beşerlikten uzaktayım senin ülkende,
Senin gibi azemete âşıkım ben de,

İşte rüzgâr senin gibi ben de deliyim.
Islıklarım senin gibi inlemelidir,

Herkes beni ürpererek dinlemelidir.
Rüzgâr, sana, yalnız sana benzemeliyim.

Sabahattin Ali

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 2

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 19

Pasifizm (Barışçılık)

Yazan: Ferik Von Zeekt

Harbin ne olduğunu, onun zaruretlerini, taleplerini ve akıbetlerini sarahatle bilen adam, yani asker harp imkânları hakkında, fayda ve mahzurları itidal ile tartan siyaset veya ticaret adamından çok daim ciddiyette düşünür. Nihayetünnihaye insanın kendi hayatını feda etmesi belki o kadar güç değildir; lâkin meslek ve san'at iktizasıyla başkalarının hayatını ortaya koymak keyfiyeti vicdan için pek ağır bir yükür.

Kim ki harbîn kanlı gözlerinin içini derin derin görmüştür, kim ki müsait bir rasat yerinden umumî harbin savaş meydanlarını seyretmiştir, kim ki milletlerin ıstıraplarını yakından bilmıştır, kimin ki yanan bunca hanümanın külü ile saçları ağarmıştır, kim ki birçoklarının hayat ve mematları mes'uliyetini taşımıştır, o kimse yani tecrübeli ve bilgili asker, harbin ne olduğunu bilmeksizin sulhten bahseden bir hayalperverden çok daha ziyade harpten korkar. Kılıç şakırdatıcı, harp kıskırtıcı

ceneral timsali, her şeyi mübah gören zehirli politika mücadelesinin icabıdır, fikirsiz mizah gazetelerinin hoş geldi bir mevzuudur, teşahhus ettirilmiş bir manasız şekildir. Askerin harbe karşı olan bu vaziyetine Pasifizim denilmek istenirse, pekâla öyle olsun, fakat bu öyle bir Pasifinimdir ki bilgiye müstenittir ve mes'uliyet hissinden doğmuştur. Millî vakarsızlık ve beynelmilel dalgacılık Pasifizmi değildir. Asıl askerdir ki harp imkânlarını azaltacak her türlü emelleri ve çalışmaları herkesten ziyade memnuniyetle telakki eder.

Fakat asker bir daha harp yok gibi beylik bir sözle sokakta yaygara etmez. Çünkü, bilir ki harp ve sulhu veren ne hükümdarlar, ne devlet adamları, ne parlamentolar, ne muahedeler ve ne de ittifaklardır, harp ve sulhu veren, onlardan daha yüksek kuvvetlerdir, yani milletlerin olma ve ölmesinin ezeli kanunlarıdır.

"Bir askerinin düşünmeleri:
Mütekait Ferik Naci"

İç Sıkıntı

İçim karma karışık, saçlarım darma dağın,
Kalbimi burgulayıp iğneliyen bir ağın
Ateşten çemberinde birden uyanıyorum.

Saçlarım ellerimde, dudaklarım morarmış.
Varsın desinler: gençlik tükenmez bir baharmış!
Tükenen bu ömrümde baharı anıyorum.

Havası küf kokuyor, rutubetli duvarlar;
Pencereden yol alıp. uziyan bir ziya var.
Kapıda bir süngülü: heyula sanıyorum;

Organla germiş gibi hasret sinirlerimi;
Yanıp yanıp tutuşan bu kıp kızıl derimi
Hırsla kırbaçlayarak neden kıvrıyorum?

Kudurup şaha kalkan bir tay gibi deliyim;
Bunalan ruhumla ben engine gitmeliyim,
İçin için tükenen mum gibi yanıyorum.

İstiraba yan baktım olunca ben soytarı;
Deli diye taktılar boynama halkaları
Demir ziincir içinde yerde uzanıyorum.

Celâl Sıtkı

Amerikan Edebiyatı Örneği: Mistisizm

SON SÖZ

G. Talbott

Son konuşmamızdaki son sözüm, senin duymayacağın, fakat bana cennetten gelen ve sevindiren davet fısıltısını dinlemek ve cevap vermektir.

Ben mezarımın başında bu hazin mersiyeyi dinlerken cesur olacak ve müsterih dualar edeceğim.

Vücudum toprak altına gömüldüğü ve sîz son sözlerinizi söylediğiniz zaman diyeceğim: "ben ebediyette yaşıyorum, Yalnız vücudum ölüdür."

Cesedim sizin ve toprakların. Ruhum benim ve Allahın...

Ayşe Ferhunde

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 2

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 20

Fikir Hayatı

Konferanslar: Edebiyat fakültesi talebe cemiyeti konferansları geçen ay da devam etti. Mayıs ayında iki mühim konferans vardı. Birinci konferans, coğrafya müderrisi Mösyö Chaput'nün "Orta Asya'nın kuruması meselesi" idi. Profesör bu meseleyi, kablettarihi devirler için, bilhassa sair kıtaların kuruması safhalarından istidlâlen, ve tarihî devirler için doğrudan doğruya Asya üzerinde mutalealar yürüterek şu neticeye varıyor: Orta Asya gittikçe kurumuyor. Orta Asya'dan taşan kavimlerin muhaceretlerini coğrafî sebeplerden ziyade iktisadî ve siyasî amîllerde aramalıdır.

Mösyö Gabriel'in konferansı Türkiye'deki eski mimarî eserleri hakkında idi. Mösyö Gabriel her yıl birkaç ay Türkiye'de tetkikatta bulunuyor, ve tetkikatın neticesini Darülfünununda tedris ediyor. Onun vardığı neticelerden en mühimi, şimdiye kadar Avrupa'da hâkim olan ve, Bursa, İstanbul gibi en güzel mimarî eserlerini ihtiva eden şehirlerin bu mimarî âbidelerinin Bizans sanatı mahsulleri olduğu nazariyesini cürütmesidir Profesöre göre: Türler gerek Bursa'yı, gerek Bizansı aldıkları zaman kuvvetli bir mimarîye sahip bulunuyorlardı; halbuki o zaman, Bizans, Ayasofya'yı vereli 9 asır geçmiş bulunuyordu; ve mimarî sanatı, muazzam eserleri yaratmış olan Türk mimarîsine tesir edecek halde değil, belki Kariye gibi cılız eserler verecek halde idi.

Profesör Meillet'nin konferansları:

Hindo-Avrupaî lisanîyatçısı profesör Meillet, yine Edebiyat Fakültesinde iki konferans verdi. Birinci konferans "Lisan ve medeniyet" isminde idi. Profesör evvelâ, konuşma lehçeleriyle edebî lisanların farkını gösterdi: lehçeler köyden köye bile değişir: bu hususta, Türk lisanının, büyük intişar sahasına ve eskiliğine rağmen, zamanda ve mekânda tecanüsü ve nisbi vahdeti dikkata şayandır. Lisanların

son tekâmül safhaları da medeniyet lisan olmalarıdır. Medeniyet lisanları ise pek mahduttur, ve az çok, intişar eden alfabeler veren lisanlara inhisar eder bu alfabeler de: Mısır, Çin, Hint, Yunan ve Sami alfabeleridir, İslâm medeniyeti Samî alfabesinin ve Arapça'nın intişar sahasına tekabül ettiği gibi, Avrupa medeniyeti de Yunan ve onun devamı olan lâtin alfabesine tekabül eder. Şu halde, Yunan medeniyet lisanı lâtin medeniyet lisanı şeklinde devam ettiği gibi, bu ikincisi de, Rönesanstan sonra Fransız, İtalyan, Alman, İngiliz, İspanya lisanlarında aynı mücerret ifade kudretin bırakmak suretiyle devam etmiştir. Bu itibarla, alfabe değiştirmenin medeniyet değiştirmeyi gösterdiği anlaşılıyor: Türkler buna iyi bir misal teşkil ederler; esasen alfabelerin intişar sahalarıyla medeniyetlerin intişar sabalarının birbirine tekabül etmesi de bunu gösterir.

İkinci konferansta Mösyö Meillet daha hususî lisanîyat meşelerini mevzubahsetti; "En eski hindo-avrupaî lisanları". Profesör evvelâ bu "Hindo-Avrupaî mefhumunu tarif etti. Umumî manasıyla bir lisan filân ailedendir demek, o lisanı haricî görünüşü itibarıyla bir sınıfa dahil etmek, vasıflarını ayırmak değildir; belki ö lisanın tarihî mevkiini tesbit etmektir. Yoksa, asırların yaptığı tesirler öyle tahavvüller gösterir ki, akraba lisanlarda birbirine benzer taraflar bulmak çok defa imkansız olur. İste bunun için ana Hindo-Avrupaî lisanını restore etmek için en eski Hindo-Avrupaî lisanları ele almak lâzımdır.

1917 senesine kadar, tarih taşıyan en eski Hindo-Avrupaî metinleri, milâttan evvel 7nci asırdan geriye gitmiyordu. Buğazköy hafriyatından sonra elde edilen Hitit kitabelerinin, Hrozny ve onu takip eden Alman âlimlerinin mesailerı sayesinde halldilenlerinin Hindo-Avrupaî bir lisanın mahsulleri oldu-

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 2

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 21

Bugünün Silahlarından: Radyo

ğu anlaşıldı. Bunlar milâttan 1900-1200 sene evveline aittir. Binaenaleyh, Hîndo-Avrupaî lisanıyatı 1000 yıl birden kazanıyor demektir. Bu gösteriyor ki, Hîndo-Avrupaî dili konuşan kavimler, milâttan önce ikinci bin yıldan itibaren, bilâhara gördüğümüz istilâlara başlamış bulunuyordu.

Profesör Meillet'in konferansı, Darülfünunda alâka ile dinlendikten sonra, birçok dedikoduları da mucip oldu. Yunus Nadi ve Reşit Galip Beyler izah edilmeyen bir has-sasiyetle, Profesöre salâhiyetlerinin fevkinde İddialı, cevaplar verdiler. "Hız" profesörü —az da olsa— tenkit mahiyetinde bir haber neşretti.

Yunus Nadi ve Reşit Galip Beyler, Profesöre, Yunan medeniyetinden evvel bir medeniyetin mevcudiyetini inkâr ediyor diye hücum ettiler: Profesör böyle bir iddiada bulunmadı, belki Yunan medeniyetinin, herkesçe teslim edilmiş olan orijinalite ve kudretine temas etti. Bundan başka makale sahipleri, Hititçenin Türkçe olmasına da tahammül edemiyorlar. Hîndo-Avrupa lisanıyatçısı olan Meillet, senelerden beri

Hititçe hakkında yapılmış filoloji tetkikatına istinaden son hükmünü söylemiştir; ve bir lisanıyatçıya yakışacak ihtiyatla hareket ettiği de, Hititçenin Hîndo-Avrupaî lisanı olması nazariyesi ileri sürüldüğü ilk zamanlarda, buna birdenbire bir türlü kani olmadığını itiraf etmek suretiyle kendisi söylüyor. Hız gazetesinin yeni bir nazariye dediği bu hüküm görülüyor ki, oldukça uzun senelerin neticesidir. Biz, delillerini canlı misallerle verdiği için lisanıyyatta otorite sahibi olan Profesörün bu hükmüne inanıyoruz. Yoksa bu mesele üzerinde münakaşa etmek için her şeyden evvel, Reşit Galip Beyin, Profesöre birçok usuller öğretirken unuttuğu en mühim usulle hareket etmek icap ettiğini teslim ederiz; yani. Hîndo-Avrupaî veya Türk-Moğol lisanları hakkında söz söylemek için, her şevden evvel o lisanları bilmek, onların filoloji ve lisanıyatıyla uğraşmak, velhasıl onları mukayese edebilecek kudrette olmak lâzımdır, yoksa ikinci elden mehzazlarla, ve bunları tenkit etmek salâhiyetini haiz olmadan hükümler vermek en büyük usulsüzlük olur.

A. K.

Kitaplar

I— Çocuk Kitapları

Tahsin Demiray ve Aptullah Ziya Türkün Altın dağından:

- 1- Kara Çoban
- 2- Kanlıoğlu Kanturalı
- 3- Boz Aygırlı

(Mektep neşriyat yurdu)

Ziya Gökalp'tan beri zengin Türk destanları ve masalları çocuk edebiyatında görülmüyordu. Hayatiyeti itibarıyla hiç bir millette eşi olmayan Dede Korkut destanlarını, Gök Alp'tan sonra tekrar çocuk edebi-yatında görmek bize yeni ümitler veriyor. Çocuklarımıza kuvvetli bir seciye vermek için, hiç şüphe yok ki, her zaman güzelliklerini muhafaza eden masalları ve

oldukları gibi dahi lâyemut eserler sayılan ve sadeliği, canlılığı itibarıyla eşsiz olan destanlarımızı, bilhassa, en güzel bir şekilde tespit edilmiş olup edebî kıymeti itibarıyla da mümtaz bir mevki olan Dede Korkut hikâyelerini onlara okutmamız lâzımdır. Bu ihtiyacı duyduklarını ilk kitabın mukaddemesinde az çok anlatan muharrirlere bunun için teşekkür etmeliyiz.

Ben bu üç kitabın, çocukların kitap yoksulluğunda ne kadar büyük bir ihtiyaca tekabül ettiğini, bilhassa, küçük dostlarıma bu kitapları verdiğim zaman gördüm; bunları öyle zevkle ve öyle sevinçle okudular ki Türk destanlarının canlı mevzularını bu kadar alâkalarını gördükten sonra, çocukları bu nevi kitaplardan mahrum etmek doğrusu çok büyük bir günah olur.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 2

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 22

Bu üç küçük kitaba, bazı noktalarda itirazlarım da var: Dede Korkut hikâyelerinde bazı isimler vardır ki, millî mazimize hürmet edersek, bunları değiştiremeyiz; yoksa Süleyman'a "Soliman", Salâhaddin'e Saladen" Murad'a "Amurat" diyen eski frenk muharrirlerinden, müverrihlerinden ne farkımız kalır? Onun için Kazan'ın Kızan, Salur'un Salor, Bayandır'ın Bayendir, şekillerine girmiş olması hiç hoş gitmiyor. Bu tahrifler, şüphesiz ki, çocukların bu kitapları zevkle okumalarına mâni olmayacaktır; fakat bu isimlerin aynen kalması, hem onlara lakayt olmadığımızı gösterir, hem de çocuklara, bu hikâyelerin sade efsaneden ibaret olmadığını, bunlarda bahsi geçen adamların, boyların, büyüdükleri zaman, tarihlerini de okumağa, öğrenmeye heveslendirir. Keza eğer kelimelerin de lisanda bir kıymeti varsa, olduğu gibi bırakılmaları, asıl mânalarında kullanılmaları lâzımdır. Kitaplarına birer de lügatçe yapmış olan muharrirlerin buna da dikkat etmeleri, "Tutsak" ı "Totsak" , "Yağı yı, "Yağın", "Konur "u, " Koker " yazmamaları lâzımdı.

Kitaplarda, şüphesiz zarurî ihtisarlar olmakla beraber, bazen, Dede Korkut hikâyelerinin "dehası" diyebileceğiniz esas noktaların, Oğuz Beylerinden bazılarının o babacan ve saf karakterlerini gösteren epizotlarının, gürültülü vs maceralı taraflar lehine hafzedildiğini görüyoruz. Halbuki, bu hikâyelerin belki lâyemut parçalarını, onu toplayan eski destancının deha lem'alarını buralar teşkil eder. Bu parçaları çocuğun anlamamasından, onlara lakayt kalmasından da korkmamalıdır. Çocuk ulvî, güzel şeyleri gayet iyi anlar Ona, fazla bir şey anlamayacak diye alelade şeyler vermekten, basitlerle onu kandırmaya çalışmaktan sakınmalıdır. Çocuklar için "kitap hazırlayanlar, eğer onların hislerini, zevklerini terbiye maksadı gözetiyorlarsa, bilhassa bu noktaya çok dikkat etmeleri lâzımdır.

II. Neşriyat haberleri

Ankara'da Hilmi Malik Bey tarafından Demokrasi ve mücrimlerimiz atlı bir eser

neşredilmiştir. Bilhassa psikopat ve anormal çocukların cemiyete faydalı olmaları için icabeden esaslardan bahseden bu eseri tavsiye ederiz.

Gazeteler ve mecmualar

Hız: On beş günlük bir gazete şeklinde, Ankara'da, mecmuamızla aynı günde intişara başladı.

Mayıs sayılarının her ikisinde de, günün çok mühim bir melesine temas eden makaleler: "Bolşevizm ve şaşkın gençlik" ile, Bolşevizm ve Türk münevverleri!"dir. Halil Fikret Bey evvelâ bugün gençliğin yeni komünizm ideali karşısında aldığı vaziyeti tevhit ediyor; sonra da gençlerin bu cereyana kapılmalarındaki sebepleri arıyor; ve en kuvvetli sebep olarak, idealsizlik ve ideal ihtiyacını buluyor. Filhakika, komünizm cereyanı bizim memlekette, tabii ihtiyaçlardan doğmuş bir fikir cereyanı değil, manevî istinatlardan mahrum insanların kendilerine istinat aradıkları zaman sarıldıkları bir din halindedir. Bugün komünistleri mahkeme huzuruna çıkarmak, nihayet onlara propaganda fırsatı vermek, ve bir fikir uğrunda mücadelede girişenlere karşı her zaman bir sempatisi olan gençlerde onlara daha büyük bir sempati uyandırmaktan fazla bir şey yapmıyor. Komünist cereyanına karşı aynı silâhla, yani fikir propagandası silahıyla mukabele etmek lâzımdır. Gençliğe öğretmelidir ki, hayatî kıymeti olmayan bu uzak mefkurenin vücuda getireceğini sandığımız maddî ve manevî inkılâpları, Türkiye'de millî ideal de temin edebilir. Bunu Halil Fikret Bey ikinci makalesinde, komünizmin Karl Marks'a göre mahiyetini ve Rusya'da, beşeriyet için bir felâket olacak şekilde tatbikini şerbetlikten sonra, daha teferruata girerek izah ediyor; ve bu meseleye avdet edeceğini vaadediyor. İşte, böyle ciddî ve samimî bir fikir mücadelesine yol açan ilk makale olduğu için Halil Fikret Beyin yazısı çok değerlidir.

Birinci sayıda Bangu Oğlu Tahsin Beyin "Büyük Türk edebiyatı tarihi" atlı makalesi, istikbalin Türk edebiyatı müdekkik-

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 2

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 23

lerin omuzlarına yüklenen yükü göstermek itibarıyla okunması icap eden bir yazıdır. Alelûmum tarih tetkiklerinde terkibi eserlere daha ne kadar çok zaman ister! zira, özelinde bıkmadan, sabırla çalışacak, ömür tüketecek ve istikbalin terkiplerine bırakacak o kadar çok işlerimiz var ki... Bugünden büyük meseleler peşinde koşmamız kuvvetlerimizi israf etmek olur.

Tahsin Bey ikinci sayıda, genç okuyuculara, ölümünün elli birinci yıl dönümü münasebetiyle Ziya Paşa'yı hatırlatıyor, ve onun Türk edebiyat ve fikriyatında oynamış olduğu mühim rolü hülâsa ediyor. 1880'de Adana valisi iken ölen Ziya Paşa namına Adana'da, Mayısın 17'sinde bir ihtifal yapıldığını gazeteler yazdı. Namık Kemal'in bu ateşli ve mücadeleci ağabeyisi, ihtiyarlığında genç mülkiye memurlarımıza en büyük dersini vermiş: hangi hayır sahiplerinin meydana koyduğunu öğrenemediğimiz şu malû-

matı yine gazetelerden okuduk: Adana maarif müdürünün, ismini "Ziya Paşa Mektebi" ne çevirdiği "Seyhan Mektebi"nde Ziya Paşa her gün bir buçuk saat ders verirmiş. "

Büyük adamlarımızı, her sene olmazsa beş senede bir, fakat ısmarlama merasimle değil içimizden gelen bir muhabbetin şevkiyle hatırlayalım! Bu içten gelme sevgi de durup dururken olmaz: gençlere evvelâ onları tanıtip sevdirmek lâzımdır. Büyük adam hırımızın hatıraları, bize hayat ve heyecan verdiği için kıymetlidir.

"Hız"da bunlardan başka, "Mahmut Sadi Beyin içtimaî darvinizm tenkidi" isminde ve daha devam edecek olan bir makale sırası, İsmail Hüsrev Beyin Haricî ticarete kooperatif ismindeki iktisadî bahsi gibi, mühim meselelere temas eden birçok kıymetli yazılar var.

K.A

İmtiyaz Sahibi Ve Mes'ul Müdürü

H. Nihâl

Sinan Matbaası